

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 10

*Матеріали ІХ Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Становлення та розвиток української державності:
актуальні проблеми державного та регіонального управління
на сучасному етапі розвитку суспільства”,
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2013 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 1 від 29.01.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 10: Матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. “Становлення та розвиток української державності: актуальні проблеми державного та регіонального управління на сучасному етапі розвитку суспільства”, м. Київ, 14 листоп. 2013 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 414 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

громадянського суспільства в Україні	232	Ігнатенко А. В. Поняття управління фінансами банку в сучасних економічних дослідженнях: проблеми визначення та аналізу	277
Жабюк І. Я. Шляхи вдосконалення механізму управління та регулювання системи економічного захисту операцій торговельного підприємства в Україні	237	Карпова К. В. Стратегічне планування у сфері економічної безпеки вищого навчального закладу приватної форми власності	283
Левченко М. О., Левченко В. М. Рекомендації щодо управління та вдосконалення нормативно- правової бази забезпечення єдиної системи підготовки молоді в Україні до військової служби на контрактній основі	242	Колесник В. М. Напрями формування природно- ресурсного потенціалу країни	288
Левченко М. О. Стан та перспективи розвитку сфери туризму в Україні: управлінський аспект	247	Колодізева С. О. Науково-методичні підходи до визначення поняття організаційного забезпечення управління банківськими послугами	291
Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе, Доносо Варгас Хавієр Національна безпека в умовах модернізації політичної системи України	255	Коноплястий Є. В. Тенденції формування стратегії управління екологічною системою (на прикладі м. Києва)	297
Бабіч Г. В. Підходи до впровадження світового досвіду боротьби з контрабандою в Україні на державному і місцевому рівнях	260	Курчина Т. О. Маніпулятивні технології на виборах в Україні в умовах модернізації політичної системи	303
Бодров А. В. Роль неурядових організацій в процесі становлення громадянського суспільства	262	Лісовська Ю. П. Адміністративно-правові засади управління інформаційною сферою	307
Гула С. Є., Гула О. А. Повноваження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у сфері державних закупівель	266	Малгожата М. Г., Гурина Т. І., Кокоріна А. І. Вчення Руссо про державу в умовах модернізації політичної системи України	310
Журавльов А. В. Державна охорона органів державної влади та посадових осіб як напрям правоохоронної діяльності	269	Медвідь А. М., Мельниченко Я. Б., Пришва О. М. Філософсько-правові ідеї часів Київської Русі і сучасна українська державна	316
Исмаилова Хураман Эльдар кызы Государственная политика в сфере формирования и развития толерантного общества	273	Медвідь А. М., Столітній М. М., Беселія А. Б. Співвідношення права і закону в сучасному державному будівництві	325
		Мишляєв Т. Ю. Вплив соціополітичних поділів на політичний розвиток суспільства	329

МАНІПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ВИБОРАХ В УКРАЇНІ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Становлення і розвиток української державності, вип. 10, с. 303–306

В основу новітньої парадигми політичної модернізації України слід закласти концептуальне положення про те, що суспільно-політичний розвиток і модернізація в Україні відбуваються в загальному контексті світових процесів, сутнісною ознакою яких є трансформація недемократичних режимів і перехід до реальної демократії. За цих умов дотримання лише прямих, цивілізованих політичних технологій неспроможне вплинути на рівень електоральної підтримки конкретної політичної сили (неважливо, у бік збільшення чи зменшення).

Останнім часом найпоширенішими виборчими технологіями, які використовуються в усьому світі, стали технології маніпулювання масовою свідомістю. В Україні з кожною виборчою кампанією кандидати намагаються використати якомога більшу кількість маніпулятивних технологій, постійно вдосконалюючи їх для найбільш ефективного впливу на свідомість виборців.

У визначенні, запропонованому М. Й. Варієм, маніпулювання — це спосіб психологічного впливу, спрямований на зміну напряму активності електорату, його ідей, думок,

поглядів та ін., який здійснюється настільки мистецьки, що залишається непомічений ним [1]. У навчально-методичному посібнику “Політико-психологічні передвиборні та виборчі технології” дослідник виокремлює три рівні маніпулювання: перший рівень — посилення існуючих у свідомості людей потрібних маніпулятору ідей, мотивів, цінностей; другий рівень — пов’язаний із частковими, малими змінами поглядів на ті чи інші події, процеси, факти, що також впливає на емоційне і практичне ставлення електорату до конкретного явища; третій — докорінна, кардинальна зміна поглядів через поширення серед виборців сенсаційних, драматичних, надзвичайно важливих для них повідомлень.

Доволі влучним є і визначення Є. Л. Доценко суті маніпуляції як прихованого впливу на здійснення вибору [2, 31]. Такі маніпуляції запроваджуються у величезних масштабах з мільйонами людей, з активним застосуванням новітніх засобів психологічного впливу (нейролінгвістичне програмування, гіпносугестивні технології та ін.). Ця глобальна проблема сучасної цивілізації виявила та загострила асиме-

трію в структурі нашого духовного (внутрішнього) життя та практичної (зовнішньої) діяльності. На сьогодні розрив досяг фатальної межі.

А сучасні засоби масової комунікації, які є безпосередніми носіями і розповсюджувачами суспільно значущої інформації, відкрили для широкого застосування маніпулятивних технологій принципово нові можливості.

Якщо ж говорити про українське суспільство, то насамперед у ньому зникають ідеології як сукупності ідей, за які треба боротися і віра в які передається “з покоління в покоління”. Натомість вони перетворюються на взірць, який ми бачимо на телеекрані і за який, при бажанні, можемо проголосувати. Через це завданням політика в сучасному світі стає намагання викликати бажання в електорату обрати саме його, причому наголос переноситься: замість удосконалення політичних гасел, аби вони більше подобалися виборцям, ми споглядаємо поліпшення методів маніпулювання вподобаннями виборців; замість виведення досконалих економічних чи соціальних програм політик вивчає основи психології — аби підштовхнути виборця до необхідного йому рішення, і, зокрема, змусити проголосувати за нього на виборах, що є важливим елементом будь-якого політичного процесу. Щоб запобігти цьому, необхідно змінити сам світогляд, основні ціннісні орієнтації, усвідомити і здійснювати свої достеменні неперехідні цінності та цілі.

Виборче законодавство в країнах перехідного періоду, до яких належить і Україна, змінюється най-

частіше. Це зумовлено спробами політиків знайти найоптимальнішу виборчу систему для нашої держави. Однак, ці спроби чомусь закінчуються суттєвим обмеженням прав українських виборців [5, 410–425].

З приводу чергового “вдосконалення” виборчого законодавства у 2011 р. Громадський консорціум виборчих ініціатив заявляє, що він: “...занепокоєний сутністю нещодавнього компромісу влади та опозиції щодо нового закону про вибори народних депутатів. ...366 народних депутатів схвалили відверто неконституційне положення. ...ухвалений закон є небезпечним сигналом для суспільства щодо допустимості порушення Конституції заради тимчасового політичного компромісу. ...за відсутності відповідної політичної волі, а також у разі використання адміністративного ресурсу, результати волевиявлення не будуть захищені від маніпуляцій” [3].

Аналіз виборчого законодавства дає підстави стверджувати, що й тут не обійшлося без маніпуляцій, одна з них — зміна процедури голосування у частині форми виборчого бюлетеня, зокрема Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 17.11.2011 р. [4] передбачає виключення з бюлетеня рядка “Проти всіх”.

Якщо відсутність у бюлетені графи “Проти всіх” чи “Не підтримую жодного кандидата” на парламентських виборах 1994 р. (тим паче за системи абсолютної більшості) було раціональним рішенням, то у 2012-му — це був суттєвий крок назад в еволюції українського електорального законодавства. Оскільки як

мінімум 2–3 відсотки виборців були позбавлені традиційного права на аполітичне протестне голосування.

Пропорційна система виборів містить ще один недемократичний за своєю суттю елемент — конвертацію голосів. Ця процедура закріплює той факт, що народними депутатами стають особи, яких в парламент не було обрано. За результатами волевиявлення партія чи виборчий блок отримували одну кількість мандатів, а після процедури конвертації значно більшу. І ця проблема характерна не лише для України, а й для більшості держав світу.

Цікаво, що і в ХХ ст. уряди зазвичай дозволяли (а фактично стимулювали) вибирати кожному, а потім просто маніпулювали одержаними результатами.

Заборона виборчих блоків теоретично могла бути причиною непотрапляння окремих політичних партій в український парламент VII скликання. Водночас, ця законодавча норма стала каталізатором саморозпуску малих партій та вливання їх до складу потужних громадсько-політичних утворень. Але стосовно виборів 2012 р. зазначимо, що таке положення закону може бути розглянуте як спроба політичного впливу на результати виборів, оскільки фактично спрямоване проти певних політичних сил, відомих виборцям саме за назвами виборчих блоків, воно також перешкоджає слабким поодиноким опозиційним силам об'єднатися в конкурентній боротьбі проти партії влади.

Масове використання сучасних інформаційних технологій (проведення телефонних голосувань, телевізійних або комп'ютерних референ-

думів, відеоспостереження та ін.) у режимі реального часу як чинника публічного контролю за процесом голосування та підрахунку голосів можна вважати вдалою законодавчою інновацією. Проте така система відеоспостереження апіорі не унеможлиблює фіксації всіх порушень у день голосування.

Отже, технології, які використовуються в практиці політичного управління в Україні, більшою мірою відповідають природі авторитарного й індустріального суспільства, що свідчить про явне відставання України від сучасного інформаційного, демократичного суспільства.

Вибори в Україні і досі лишаються змаганням не політичних ідеологій та виборчих програм, а винятково змаганням маніпулятивних виборчих технологій, мета яких — вплив на свідомість виборців. Зміна виборчої системи, це аж ніяк не прагнення влади реформувати виборче законодавство. Водночас, жоден закон не зможе захистити вибори, якщо будуть задіюватися незаконні засоби — надмір влади і надмір сили.

Література

1. *Варій М. Й.* Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології: Навч.-метод. посіб. — К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. — 400 с.
2. *Доценко Е. Л.* Психология манипуляции, механизмы и защита / Е. Л. Доценко. — СПб.: Речь, 2004. — 243 с.
3. *Заява громадського консорціуму виборчих ініціатив: “Новий виборчий закон — тактична перемога та стратегічна поразка парламенту”.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://parlament.org.ua/index>.

php?action=news&id=12&ar_id=2450&ch_id=2&as=0

4. Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI.
5. Медвідь Ф. М., Баран В. В. Вибори народних депутатів України 1994–

2007 рр: політико-правове поле партійної і виборчої систем // Партійна система сучасної України: еволюція, тенденції та перспективи розвитку: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 листоп. 2011 р. — К.: ІПіЕНД, 2012. — С. 410–425.